

Biologische melkveehouderij heeft toekomst met weerbare koe

In 2007 is onderzoek gedaan naar de visie van de biologische sector op diergezondheid en dierenwelzijn. Veehouders uit vier sectoren (melkvee, geiten, varkens en pluimvee) zijn geïnterviewd over hun visie en ideeën rond diergezondheid en dierenwelzijn. Voor de biologische melkveesector zijn 31 melkveehouders individueel ondervraagd. Daarna zijn tijdens een bijeenkomst van Natuurweide nog eens 25 veehouders aan het woord geweest. De uitkomsten van het onderzoek geven onderzoekers en beleidsmakers een beeld van de aspecten die de sector belangrijk vindt. Dit kan als basis dienen voor nieuw onderzoek of beleid. Daarnaast heeft u nu als melkveehouder de mogelijkheid om uw eigen visie te toetsen aan wat er leeft bij uw collega's. Samengevat vinden de biologische melkveehouders dat zij een veilig en gezond product moeten leveren op een maatschappelijk en economisch verantwoorde manier met gezonde koeien.

Gezondheid is niet alleen niet ziek

Biologische melkveehouders vinden een dier gezond als de vacht glanst, het dier actief is, het goed vreet, plezierig, probleemloos en voldoende productief is en geen ziekten doorgeeft aan nakomelingen en/of koppelgenoten. Daarnaast vertoont een gezond dier geen onnatuurlijk gedrag. Voor de biologische melkveehouders is

gezondheid dus meer dan het al of niet aanwezig zijn van een lichamelijke of geestelijke ziekte of aandoening.

Meer aandacht voor welzijn

De biologische veehouderij kent meer welzijnsregels dan de reguliere veehouderij. Toch betekent dit niet dat het dierenwelzijn in de biologische sector per definitie goed is. De geïnterviewden vinden dat er meer

aandacht moet komen voor dierenwelzijn. Het welzijn valt af te meten aan onder andere de gemiddelde leeftijd en het aantal afgebroken lactaties. Ook de productie en conditie, het percentage koeien met beschadigingen, het percentage kreupel koeien en het percentage uiergebreken zeggen veel over het welzijn. Ook met hulp van gedragsonderzoek kan welzijn objectief vastgesteld worden. Toch valt dit niet direct te vertalen in specifieke richtlijnen. Veehouders denken wel dat maatregelen in de huisvesting en een adequate voeding en verzorging bijdragen aan welzijn. Ook een goede omgang van de veehouder met zijn dieren draagt bij aan diergezondheid en welzijn. Waar dat te wensen overlaat, zal de controle instantie veehouders moeten stimuleren en zondig dwingen verbeteringen te realiseren.

Goede weerstand is eerste doel...

Preventie van ziekte speelt een cruciale rol bij gezondheid en welzijn van de dieren. De melkveehouders vinden dat daar veel aandacht op gericht moet zijn. Dat begint

al met de fokkerij. De sector vindt dat meer aandacht voor de gezondheidskenmerken ten koste mag gaan van productiekenmerken. Probleemloos produceren mag ten koste gaan van enige productie. Dieren moeten op de norm worden gevoerd, ook voor mineralen en spoorelementen. Als de biologische regelgeving daarin beperkend is, moet gezondheid en welzijn van de dieren voorgaan. De biologische melkveehouders zien zelfvoorziening en de eis om 100% biologisch te voeren niet als onoverkomelijk voor een goede gezondheid en welzijn van melkvee. Waar de weerstand onvoldoende is om ziekten te voorkomen, kan met hulp van vaccinaties specifieke weerstand bereikt worden.

... daarna eerst zelfredzaamheid aanspreken...

Als een dier toch ziek wordt, moet het de gelegenheid krijgen zelf te herstellen. Daarbij is de aard van de ziekte en het risico op infectie van andere dieren in het koppel bepalend voor de vraag of het dier daarvoor de gelegenheid krijgt en hoe lang. Een koe met melkziekte vormt geen enkel gevaar voor het koppel maar zal toch zo snel mogelijk behandeld worden omdat

ze er zonder hulp niet bovenop komt. Een koe met klinische mastitis geeft wel besmettingsgevaar voor koppelgenoten, kan pijn hebben, maar kan ook spontaan of zonder ingrijpen met medicijnen genezen. Lijden is een onderdeel van een gezond genezingsproces en kan dus nodig zijn. In hoeverre hangt af van de vraag wanneer lijden nodeloos lijden wordt. Aspecten bij nodeloos lijden zijn de hevigheid en de duur van de pijn, de prognose voor het dier, of het dier blijft eten en drinken, of het reserves heeft en of het zich kan handhaven in het koppel.

... en uiteindelijk effectief behandelen

Als het dier toch moet worden behandeld, dan moeten effectieve middelen of methoden ingezet worden. In het uiterste geval kan dat ook een behandeling met antibiotica zijn. De biologische melkveehouders vinden dat antibiotica niet per se uitgebannen hoeft te worden. Antibiotica mag alleen worden ingezet bij levensbedreigende aandoeningen. De melkveehouders willen wel meer mogelijkheden in handen hebben om antibiotica te vermijden. Daarom moet meer onderzoek worden uitgevoerd om

goede alternatieve en complementaire geneesmiddelen te vinden. Dit type middelen moet gemakkelijker geregistreerd worden en mag, wat de veehouders betreft, worden ingezet als er geen sprake is van levensbedreigende aandoeningen. In dat laatste geval moeten meteen geregistreerde (effectieve) middelen worden gebruikt. Andere aandoeningen mogen op 'natuurlijke wijze' behandeld worden. Wel is het belangrijk om dan een goede begeleiding te hebben, volgens vast te stellen richtlijnen en alleen in het kader van onderzoek. Volgens sommigen zijn deze middelen slecht voor het imago, hebben weinig effect en voegen niets toe aan de diergezondheidszorg. Homeopathie wordt door een deel van de veehouders positief benaderd.

Planmatig werken

Het welzijn en de gezondheid van de dieren zijn gebaat bij een planmatige aanpak van preventie en behandeling van ziektes. Deze aanpak moet het liefst op bedrijfsniveau afgestemd zijn. Het monitoren van zoönoses maakt daarvan onderdeel uit omdat het geleverde product voor de consument veilig moet zijn. Ook voor het welzijn van dieren is het belangrijk zoönoses aan te pakken.

Deelname aan preventie- en bestrijdingsprogramma's zou verplicht moeten zijn waarbij dan wel rekening wordt gehouden met de biologische uitgangspunten. Adviseurs met gevoel voor de biologische sector kunnen het planmatig werken stimuleren. Zonder goede, vertrouwde adviseur wordt niet altijd de beste beslissing genomen op het gebied van voeding en diergezondheid.

Probleemloos produceren goed voor welzijn veehouder

De stelling dat probleemloos produceren ten koste mag gaan van enige productie werd unaniem gesteund. De verwachting van veel veehouders is dat probleemloze productie het economisch resultaat ten goede komt en zeker de gemoedsrust van de veehouder.

Weerstand vervangt uiterste hygiëne

Preventie begint met het gesloten houden van het bedrijf voor vee van anderen. De biologische landbouw streeft echter naar contact met de consument. Daarbij past juist openheid. Als de dieren voldoende weerstand hebben is uiterste hygiëne niet noodzakelijk denken de veehouders.

Een goede weerstand kan de insleep en versleep van ziekten binnen de perken te houden. Melkveehouders vinden dat uiterste hygiëne (gebruik van ontsmettingsmiddelen) de opbouw van de weerstand in de weg zit. Er moet wel hygiënisch gewerkt worden, maar zodanig dat er wel een beroep gedaan blijft worden op de weerstand van het dier.

Invloed trends op welzijn en gezondheid

Binnen de biologische melkveehouderij is een aantal trends gaande die hun weerslag hebben op hoe melkveehouders met hun dieren omgaan. De onderzoekers zien de volgende trends en effecten:

- Bedrijven groeien in aantallen dieren en in oppervlakte. Er is extra aandacht nodig om toch het individuele dier te blijven zien.
- Bedrijven vinden andere bronnen van inkomsten in verbreding van activiteiten (zorg, huisverkoop, wandelpaden, natuur, bed & breakfast, camping, appartementen) en lopen meer risico in de vorm van contacten met mensen en hun huisdieren.
- Verdeling van de aandacht over meerdere activiteiten gaat vaak ten koste van

aandacht voor diergezondheid (grotere kans dat er pas later een diagnose wordt gesteld),

- Dieren worden meer en meer ingezet in natuurontwikkelingsgebieden (met een hogere waterstand, nattere omgeving en meer houtwallen) wat extra risico's op ziektes (leverbot, wrang) en tekorten aan mineralen en spoorelementen met zich mee brengt.
- Een groter deel van het winterrantsoen bestaat in de toekomst uit ruwvoer van percelen met een uitgestelde maaidatum (als gevolg van natuurbeheersmaatregelen en dergelijke). Het rantsoen moet daarom worden aangevuld met supplementen. Ook leidt dit tot minder groei bij het jongvee waardoor de dieren later het volwassen gewicht bereiken.
- Het sluiten van kringlopen vraagt extra aandacht voor het voldoen aan de behoeften op het gebied van mineralen- en spoorelementen.
- Naarmate bedrijven langer biologisch zijn worden andere rassen en kruisingen ingezet. Deze passen vaak beter bij de bedrijfsomstandigheden en handhaven een hoger weerstandsniveau.

Hoe denken de andere sectoren over welzijn en gezondheid?

In het onderzoek is niet alleen aandacht geweest voor de biologische melkveehouderij. Ook in de biologische geitenhouderij, pluimveehouderij en varkenshouderij zijn veehouders gevraagd naar hun mening over welzijn en diergezondheid. Hieronder vindt u de belangrijkste punten:

In de geitenhouderij kun je een gezondheidsprobleem maar een paar uur aanzien, omdat een geit een laag lichaamsgewicht heeft, maar een achtste van dat van een koe. Snel ingrijpen met verantwoorde medicijnen is dus gewenst. De markt voor geneesmiddelen voor geiten is echter klein. De biologische geitenhouders zouden graag zien dat geneesmiddelen die niet voor geiten geregistreerd zijn, maar wel voor gebruik bij schapen- en rundvee, ook voor geiten worden vrijgegeven.

Voor een koppel kippen geldt dat als er eenmaal een bepaald gezondheidsprobleem is, het nooit meer helemaal goed komt met de kippen. Zo zijn de regelmatig terugkerende ophokplichten aanleiding voor allerlei problemen die niet meer overgaan. Daarnaast is er behoefte aan objectieve informatie over de effectiviteit van kruidenmiddelen.

Knelpunten in de varkenshouderij zijn het antibioticagebruik, de hoge uitval van biggen en de beperking op essentiële aminozuren. Bewust gebruik van antibiotica, deelname aan gezondheidsprogramma's, het ontwikkelen van effectieve alternatieven, het voorrang geven van essentiële voedingsstoffen boven zelfvoorziening in de voeding en het opzetten van een bedrijfsgezondheidsplan specifiek voor de biologische varkenshouderij kunnen helpen bij het oplossen van die knelpunten.

Meer informatie

- contactpersoon
Gidi Smolders
t 0320 293 439 e gidi.smolders@wur.nl
i www.biokennis.nl

Lopend onderzoek

- Onderscheidendheid biologische zuivel
- Antibioticavrij produceren van biologische melk
- 100 % biologische input – voer
- 100% biologische input – mest
- Salland zelfvoorzienend
- Dierenwelzijn biologisch melkvee
- Weerstand biologisch melkvee
- Weerstand varzen die zelf gezoogd hebben
- Biogeit
- Aanpak knelpunten melkschapenhouderij
- Productontwikkeling biologische zuivel-desserts

Financiering en uitvoering

In Nederland vindt het meeste onderzoek aan biologische landbouw en voeding plaats in grote, voornamelijk door het ministerie van LNV gefinancierde onderzoeksprogramma's. Aansturing hiervan gebeurt door Bioconnect, het kennisnetwerk voor de Biologische Landbouw en Voeding in Nederland. Hoofduitvoerders van het onderzoek zijn de instituten van Wageningen UR en het Louis Bolk Instituut. De resultaten vindt u op de website www.biokennis.nl. Vragen en/of opmerkingen over het onderzoek kunt u per e-mail doorgeven aan: info@biokennis.nl.

Colofon

- samenstelling en redactie
Wageningen UR
- eindredactie
Communicatiewerkgroep biologische landbouw
- vormgeving
Jelle de Gruyter, Grafisch Atelier Wageningen
- druk
Drukkerij Modern, Bennekom
- redactieadres
Wageningen UR, Herman van Keulen
Postbus 409, 6700 AK Wageningen
t 0317 478 352 e h.vankeulen@wur.nl

